

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-71-172>

УДК 339.92:355 (477)

РОЗВИТОК ВІЙСЬКОВО-ТЕХНІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ З ІНОЗЕМНИМИ ПАРТНЕРАМИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ БЕЗПЕКОВОГО СЕРЕДОВИЩА

DEVELOPMENT OF DEFENSE-TECHNICAL COOPERATION BETWEEN UKRAINE AND FOREIGN PARTNERS AMID GLOBAL SECURITY TRANSFORMATIONS

Намонюк Василь Євгеновичкандидат економічних наук, доцент,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9454-6658>**Namoniuk Vasyl**

Taras Shevchenko National University of Kyiv

Стаття присвячена аналізу стану та перспектив розвитку військово-технічного співробітництва України з іноземними партнерами. Досліджено ключові аспекти міжнародної співпраці у сфері виробництва та модернізації озброєнь, що значно активізувалася після початку повномасштабного російського вторгнення у 2022 р. Окреслено виклики, пов'язані з інституційною неготовністю вітчизняного оборонно-промислового комплексу до повноцінної інтеграції у глобальні виробничі мережі. Обґрунтовано практичні рекомендації щодо вдосконалення військово-технічного співробітництва з урахуванням специфіки вітчизняного оборонно-промислового комплексу, унікального бойового досвіду та необхідності поглиблення політичного діалогу з країнами-партнерами. Окреслено важливість розширення нормативно-правової бази, оптимізації процедур експортного контролю та посилення участі в міжнародних організаціях та програмах.

Ключові слова: військово-технічне співробітництво, технології подвійного використання, міжнародна безпека, модернізація озброєнь, глобальні виробничі мережі, стратегічні партнерства, трансфер технологій.

The article analyses the current state and development prospects of Ukraine's military-technical cooperation with foreign partners. The research underscores the strategic importance of international partnerships in strengthening Ukraine's defence capabilities and integrating its defence-industrial complex into global production networks. The study reveals that after the beginning of Russia's full-scale invasion in 2022, Ukraine has significantly intensified its defence cooperation with NATO and EU countries, which is manifested in the creation of joint ventures, the establishment of licensed production, and technology transfer in various sectors, particularly in unmanned systems and electronic warfare. Several key challenges hindering Ukraine's deeper integration into existing collective security systems were identified. The study emphasizes that Ukraine possesses unique combat experience and demonstrates significant potential for specialization in certain technological niches, factors not always fully considered in existing cooperation models. The article proposes a series of interconnected mechanisms designed to attract modern technologies to the defence sector, encompassing the enhancement of international military-technical cooperation, stimulation of innovation, improvements in weapons procurement processes, training of highly qualified personnel, and creation of specialized institutions for coordinating technological development. It also highlights the strategic importance of developing dual-use technologies. Key areas such as artificial intelligence, machine learning, and robotics. Practical recommendations for improving Ukraine's international defence cooperation are formulated, focusing on strengthening political dialogue with partner countries, expanding the legal framework, optimizing export control procedures, increasing participation in international organizations and programs, creating a favourable investment climate, developing public-private partnerships, and ensuring robust information support for cooperative endeavours.

Keywords: military-technical cooperation, defence and security cooperation, dual-use technologies, international security, military modernization, global production networks, strategic partnerships, technology transfer.

Постановка проблеми. Сучасне глобальне безпекове середовище характеризується безпрецедентними глобальними трансформаціями, що кардинально змінюють його архітектуру та конфігурацію міжнародних відносин. Загострення геополітичної конкуренції, поширення гібридних загроз та асиметричних конфліктів, стрімкий технологічний розвиток, зростання ролі недержавних акторів – всі ці фактори формують нову реальність, що вимагає від держав адекватного реагування та адаптації власних стратегій національної безпеки. У цьому контексті особливої актуальності набуває модернізація військово-технічного співробітництва (ВТС) як найважливішого інструменту забезпечення обороноздатності держави та захисту її національних інтересів.

Україна, перебуваючи в епіцентрі геополітичної турбулентності та безпосередньо зіткнувшись зі збройною агресією, гостро потребує посилення свого оборонного потенціалу. Залучення сучасних знань, технологій та передового досвіду іноземних партнерів через механізми ВТС стає критично важливим фактором для підвищення ефективності Збройних Сил України (ЗСУ) та інших складових сектору безпеки і оборони. Окрім суто оборонного аспекту, розвиток міжнародної співпраці у цій сфері відкриває можливості для просування вітчизняних конкурентоспроможних технологій подвійного використання на міжнародні ринки, що сприятиме економічному зростанню та посиленню науково-технологічного потенціалу країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сфера ВТС України характеризується багатогранністю дослідження і охоплює правові, економічні та організаційні аспекти інтеграції в умовах змінного глобального безпекового середовища. Так, В. Шемаєв, П. Толоч та А. Онофрійчук [6] наголошують на необхідності модернізації оборонно-промислового комплексу (ОПК) через активізацію співпраці з іноземними партнерами, що сприятиме відновленню виробничих потужностей та впровадженню інноваційних технологій. Правовий аспект співробітництва розглядається в роботах Л. Кудирко та І. Ватаха [3], які визначають пріоритетні напрями взаємодії з Туреччиною, а також у дослідженні Н. Романюка [3], що аналізує нормативно-правову базу ВТС з Канадою.

Економічні аспекти ВТС висвітлюються Н. Васильєвою, О. Джигорою та М. Дергалюком [1], які підкреслюють важливість інтегра-

ції українського ОПК до глобальних ринків, особливо в умовах післявоєнного відновлення. У свою чергу, О. Джус [2] звертає увагу на необхідність адаптації стандартів НАТО та інтеграції України до систем колективної безпеки, що сприяє модернізації збройних сил та розробці новітніх озброєнь. Історико-теоретичний підхід до аналізу міжнародного військового співробітництва, запропонований А. Лухтаном [4], доповнює загальну картину, розкриваючи соціологічні основи співпраці та її розвиток у контексті сучасних викликів.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри значний внесок зазначених науковців у дослідження ВТС, залишаються невирішеними питання ефективних механізмів адаптації міжнародного досвіду до специфіки регіональних ринків озброєння та подолання інституційних бар'єрів інтеграції України у глобальні системи колективної безпеки в умовах повномасштабної військової агресії. Є доцільним поглиблене дослідження правових, економічних та організаційних аспектів ВТС, що дозволить розробити комплексну стратегію позиціонування України як надійного партнера на міжнародній арені та забезпечити ефективний трансфер технологій подвійного призначення з урахуванням унікального бойового досвіду та потенціалу вітчизняного ОПК.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є оцінка сучасного стану ВТС України з іноземними партнерами та розробка науково обґрунтованих рекомендацій щодо його вдосконалення в умовах глобальних трансформацій безпекового середовища.

Виклад основного матеріалу дослідження. Після здобуття незалежності у 1991 р. Україна успадкувала значну частину ОПК радянського союзу, що заклало фундамент для подальшого розвитку виробництва військової техніки. Проте період незалежності характеризувався суттєвими викликами для галузі. Домінування державних підприємств, застаріле обладнання, неефективний менеджмент та корупція значно обмежували потенціал розвитку галузі [11]. Ситуація кардинально змінилася після анексії Криму у 2014 р. та початку війни з росією на сході України, що спонукало до впровадження реформ, спрямованих на модернізацію галузі, впровадження комерційних технологій та боротьбу з корупцією [10].

Повномасштабне російське вторгнення у 2022 р. стало каталізатором прискореної трансформації галузі. Український ОПК про-

демонстрував значне зростання: у 2023 р. державний концерн «Укроборонпром» згенерував дохід у розмірі 2,2 млрд дол., що на 69 % більше порівняно з попереднім роком [16]. Протягом перших трьох кв. 2024 р. доходи компанії вже досягли 2 млрд дол., що на 50 % перевищували показники аналогічного періоду попереднього року [12]. Така трансформація заклала підґрунтя для сучасного етапу розвитку ВТС України з іноземними партнерами, яке характеризується активною інтеграцією до глобальних виробничих мереж. Це зумовлено як об'єктивною необхідністю, так і новими можливостями.

Повномасштабне вторгнення росії підкреслило нагальну потребу в посиленні внутрішнього виробництва озброєнь та зменшенні залежності від іноземних постачальників. Водночас зростаюча експертиза України у сферах безпілотних технологій та радіоелектронної боротьби привертає увагу міжнародних партнерів, зацікавлених у спільному виробництві передового військового обладнання.

Ключову роль у координації міжнародної підтримки оборонної промисловості України відіграє Контактна група з питань оборони України (UDCG), створена у вересні 2022 р. До складу UDCG входять понад 50 країн, які зосереджені на прискоренні поставок можливостей Україні шляхом синхронізації міжнародних зусиль із закупівель, виробництва та підтримки [7]. UDCG реалізує низку важливих ініціатив, зокрема: картографування глобальних виробничих потужностей та визначення можливостей збільшення випуску продукції; ідентифікація виробничих обмежень та шляхів їх подолання через механізми спільного виробництва та спільних підприємств; забезпечення технічного обслуговування обладнання та відновлення українських збройних сил.

У контексті цієї інтеграції Україна встановила партнерські відносини з провідними міжнародними виробниками озброєнь. Ці партнерства представлені у табл. 1, яка демонструє масштаб міжнародної співпраці у оборонній галузі.

Таблиця 1

Ключові міжнародні партнерства України у сфері виробництва озброєнь

Компанія-партнер	Країна	Продукція/Послуги
AeroVironment	США	Угода про виробництво дронів Switchblade 600 в Україні
Boeing	США	Меморандум про взаєморозуміння щодо співпраці у сфері безпілотних систем
BAE Systems	Великобританія	Переговори щодо ремонту гаубиць M777 калібру 155 мм в Україні та потенційного переміщення виробництва
Baykar	Туреччина	Створення виробничого підприємства безпілотників в Україні
Colt CZ Group	Чехія	Угоди про внутрішнє виробництво штурмових гвинтівок CZ Bren 2 в Україні
Czechoslovak Group	Чехія	Партнерство з Ukrainian Armor для локального виробництва снарядів калібру 155 мм
KNDS	Франція/Німеччина	Створення дочірнього підприємства в Україні для виробництва снарядів калібру 155 мм та запасних частин
Nammo	Норвегія	Ліцензоване виробництво снарядів калібру 155 мм в Україні
Northrop Grumman	США	Угода про надання обладнання та навчання для створення виробничої лінії боєприпасів середнього калібру
Quantum-Systems	Німеччина	Відкриття двох заводів в Україні з потужністю виробництва 1000 дронів щорічно
Rheinmetall	Німеччина	Спільне підприємство з UDI для обслуговування переданої Німеччиною військової техніки та виробництва бронетранспортерів Lynx в Україні
Thales	Франція	Спільне підприємство з ремонту та модернізації обладнання радіоелектронної боротьби, систем зв'язку, протиповітряної оборони та радарів

Джерело: побудовано на основі [12; 17; 13]

Ці партнерські відносини сприяють передачі технологій, експертизи та інвестицій в оборонну промисловість України, що дозволяє розширювати виробничі потужності та розвивати передові військові можливості. Вони також підкреслюють зростаюче визнання потенціалу України як ключового гравця на глобальному ринку озброєнь.

Значним кроком у розвитку міжнародного співробітництва стало створення платформи Brave1 у квітні 2023 р. Ця урядова ініціатива спрямована на координацію іноземних інвестицій та сприяння співпраці між стейкхолдерами в оборонному секторі. Очікувалося, що Brave1 залучить близько півмільярда дол. інвестицій у ОПК України [17]. Також спостерігається значне зростання прямих іноземних інвестицій в українські оборонні стартапи – від 5-25 млн дол. до потенційних 50 млн дол. до кінця 2024 року.

Як зазначалося вище, з початку повномасштабного російського вторгнення Україна значно збільшила внутрішнє виробництво ключового військового обладнання. Це розширення зумовлене поєднанням урядових ініціатив та інновацій приватного сектору. Український уряд запровадив програми підтримки вітчизняних виробників озброєнь, включаючи пільгові кредити під низькі відсотки [17] та платформу Brave1 [17].

Водночас технологічний сектор України відіграв вирішальну роль у розробці та виробництві інноваційних військових технологій, особливо у сфері безпілотних літальних апаратів. Близько двохсот українських компаній залучені до виробництва дронів, причому державні та приватні ініціативи сприяють співпраці між компаніями, урядовими установами та військовими [15]. Це призвело до значного збільшення кількості приватних компаній, залучених до виробництва дронів – з 30 на початку війни до приблизно 200 на даний момент [9].

В Україні з'явилися спеціалізовані центри безпілотних авіаційних систем (до 200 підприємств) та наземних роботизованих систем (понад 20 підприємств) [14]. Країна також займається розробкою власної зенітно-ракетної системи та досліджує можливості виробництва вертольотів вітчизняного виробництва [14]. Ключовими інноваціями у розвитку українського ОПК також стала низка перспективних розробок, що суттєво підвищують бойові можливості України. Особливо важливим досягненням є створення ракетного комплексу «Вільха-М» з покращеною дальністю

дії до 110 км, що демонструє прогрес України у сфері ракетних технологій [14]. Не менш вагомими стали модернізовані артилерійські системи «Буревій» та «Берет», які представляють удосконалені версії реактивних систем залпового вогню БМ-27 «Ураган» та «Град» відповідно, забезпечуючи підвищену точність та потужність ураження [14]. Показовим прикладом міжнародного технологічного синергізму став проект FrankenSAM – спільна українсько-американська ініціатива з адаптації американських ракет до радянських систем протиповітряної оборони, що дозволяє ефективно інтегрувати західні та наявні в Україні технології [14]. Ці інноваційні розробки демонструють значний технологічний прогрес українського ВПК, однак їх повномасштабне впровадження стикається з певними викликами, які потребують аналізу.

У цілому ВТС України з іноземними партнерами демонструє його неоднозначність та виявляє як позитивні тенденції, так і низку проблемних аспектів, що потребують вирішення. З одного боку, після початку збройної агресії проти України у 2014 році, спостерігається активізація взаємодії з країнами-партнерами, насамперед з державами-членами НАТО та ЄС, у сфері оборонних технологій. Україна отримала доступ до певних зразків озброєння та військової техніки, що зіграло важливу роль у стримуванні агресора на початковому етапі конфлікту. Розширилася участь у спільних НДДКР, а також активізувалася підготовка військовослужбовців за стандартами Альянсу, що сприяє підвищенню оперативної сумісності українського війська з силами союзників. Було укладено низку міждержавних та міжурядових угод, які створили правове підґрунтя для поглиблення співробітництва у військово-технічній галузі, розширивши можливості для трансферу технологій та обміну досвідом.

Проте, незважаючи на певний прогрес і позитивні зрушення, співробітництво не повною мірою відповідає викликам. Зберігається певна асиметрія у відносинах з іноземними партнерами, коли допомога Україні, хоча й суттєва, переважно обмежується постачанням застарілих зразків озброєння та техніки, а доступ до новітніх технологій, критично необхідних для модернізації ЗСУ, залишається ускладненим і фрагментарним. Крім того, недостатньо ефективно використовуються можливості для спільного виробництва сучасних систем озброєння, що дозволило б не лише забезпечити потреби українського

війська, але й створити нові робочі місця та стимулювати розвиток вітчизняного ОПК. Також, варто відзначити слабкі успіхи у просуванні української продукції оборонного та подвійного призначення на міжнародні ринки, що свідчить про недостатню конкурентоспроможність вітчизняних розробок та неефективність маркетингових стратегій.

Однією з ключових проблем, що гальмує розвиток повноцінного та взаємовигідного ВТС, залишається недостатній рівень інвестицій в розробку та виробництво власних передових оборонних технологій. Хронічне недофінансування науково-дослідних інститутів та конструкторських бюро, що працюють в інтересах оборони, обмежує можливості для рівноправного партнерства з іноземними державами та компаніями, оскільки обмежує потенціал для технологічного обміну. Також, це ускладнює комерціалізацію результатів відповідних НДР, зменшуючи шанси на успіх українських розробок на глобальному ринку озброєнь.

Додатковими негативними факторами є недосконалість нормативно-правової бази, яка регулює ВТС, що створює адміністративні бар'єри та знижує ефективність міжнародної взаємодії. Відсутні дієві механізми контролю за дотриманням взятих Україною міжнародних зобов'язань у сфері ВТС. Також, недостатній рівень залучення вітчизняного приватного сектору до реалізації міжнародних проєктів у цій сфері обмежує інноваційний потенціал та стримує розвиток конкурентного середовища в оборонній промисловості.

Розвиток ВТС України вимагає ретельного аналізу викликів і можливостей у сфері трансферу оборонних технологій. Основні виклики полягають у обмеженому доступі до передових оборонних технологій, оскільки розвинені країни обережно ставляться до передачі чутливих розробок з міркувань національної безпеки. Трансфер технологій супроводжується суворими експортними обмеженнями, що ускладнює реалізацію відповідних угод. Асиметрія у відносинах з іноземними партнерами створює ризик технологічної залежності, коли замість розвитку власного науково-виробничого потенціалу здійснюється лише ліцензійне складання іноземних зразків озброєння.

Незважаючи на ці виклики, трансфер оборонних технологій відкриває унікальні можливості для України. Доступ до сучасних іноземних розробок дозволяє швидко підвищити боєздатність Збройних Сил, сприяє євроатлантичній інтеграції та підвищує міжнарод-

ний авторитет держави. Співпраця з іноземними партнерами забезпечує диверсифікацію джерел постачання озброєння та створює умови для комерціалізації вітчизняних розробок подвійного призначення на міжнародних ринках.

Залучення сучасних технологій в оборонну сферу є комплексним завданням, що вимагає системного підходу та скоординованих дій з боку держави, науково-дослідних установ, підприємств ОПК та міжнародних партнерів. Ефективність цього процесу визначається наявністю дієвих механізмів, які охоплюють різні аспекти ВТС та стимулюють інноваційний розвиток національного ОПК.

Ключовими серед цього комплексу взаємопов'язаних механізмів є: розвиток міжнародного ВТС через укладання міждержавних угод, проведення спільних НДДКР, участь у міжнародних виставках та диверсифікацію партнерських відносин з країнами НАТО та ЄС; стимулювання інноваційної діяльності через створення сприятливого інвестиційного клімату, податкові пільги для підприємств ОПК, розвиток державно-приватного партнерства та цільове фінансування перспективних розробок; вдосконалення системи закупівель озброєння шляхом забезпечення прозорості та конкурентності процедур, впровадження офсетних механізмів та пріоритезації інноваційних технологій; підготовка висококваліфікованих кадрів через модернізацію освітніх програм, забезпечення можливостей стажування та стимулювання наукової діяльності молодих вчених; створення спеціалізованих інституцій для координації зусиль у сфері технологічного розвитку, моніторингу глобальних тенденцій та супроводу міжнародних проєктів.

Реалізація вказаних механізмів у комплексі дозволить Україні створити ефективну систему залучення сучасних технологій в оборонну сферу, що сприятиме зміцненню національної безпеки, підвищенню боєздатності Збройних Сил та розвитку вітчизняного ОПК. Однак, поряд із залученням технологій, важливо зосередитися на розвитку власних інноваційних розробок, особливо у сфері технологій подвійного використання, які відіграють дедалі важливішу роль у сучасному світі. Їх розвиток стимулюється як потребами оборонного сектору, так і комерційними інтересами, відкриваючи нові горизонти для інновацій та економічного зростання. Розгляд перспектив розвитку цих технологій є важливим для розуміння майбутніх трендів у

сфері безпеки, економіки та технологічного прогресу.

Перспективний розвиток технологій подвійного використання формується навколо п'яти стратегічних напрямів, що створюють фундамент для військово-технічного прогресу та цивільних інновацій. Штучний інтелект та машинне навчання знаходять широке застосування у створенні автономних систем озброєння, розвідувальних комплексах та системах підтримки прийняття рішень, а перспективи їх розвитку пов'язані з удосконаленням алгоритмів обробки даних, що здатні до самонавчання та адаптації. Робототехніка вже відіграє критичну роль на полі бою через безпілотні літальні апарати та наземні роботизовані комплекси, з тенденцією до створення більш автономних та адаптивних систем для різноманітних середовищ. Нанотехнології та нові матеріали відкривають можливості для розробки легшого, міцнішого озброєння, покращення балістичного захисту та створення маскувальних покриттів, а в цивільній сфері знаходять застосування в електроніці, медицині та енергетиці. Інформаційні та комунікаційні технології забезпечують критично важливий зв'язок, управління та обмін даними, з кібербезпекою як пріоритетом та перспективним розвитком захищених систем зв'язку і квантових технологій. Завершують цей комплекс біо- та медичні технології, розробки в яких мають потенціал як для військових застосувань, так і для створення нових вакцин та діагностичних систем, що вимагає підвищеної уваги до аспектів біобезпеки та етики їх застосування.

Розвиток технологій подвійного використання, з одного боку, створює нові можливості для економічного зростання та підвищення обороноздатності, а з іншого – породжує нові виклики та загрози, пов'язані з розповсюдженням чутливих технологій та їх потенційним використанням у шкідливих цілях. Тому важливим завданням є розробка міжнародних механізмів контролю за розповсюдженням технологій подвійного використання, а також зміцнення довіри та співробітництва між державами у цій сфері.

Враховуючи перспективи розвитку технологій подвійного використання та їх потенціал для зміцнення національної безпеки та економічного розвитку, Україні необхідно розробити комплексний підхід до вдосконалення міжнародного співробітництва у цій сфері.

Ефективна взаємодія з іноземними партнерами сприятиме зміцненню обороноздатності

України та розвитку національного науково-технічного потенціалу. Для цього рекомендовано такі заходи:

1. Поглиблення політичного діалогу з країнами-партнерами через активізацію контактів високого рівня, формування спільного бачення щодо безпекових викликів та проведення консультацій з питань експортного контролю.

2. Розширення договірно-правової бази шляхом укладання міждержавних угод щодо НДДКР, трансферу технологій, захисту інтелектуальної власності та створення спільних підприємств.

3. Оптимізація процедур експортного контролю через гармонізацію з міжнародними стандартами, запровадження електронного ліцензування та скорочення термінів розгляду експортно-імпортних заяв.

4. Активізація участі в міжнародних організаціях (НАТО, ЄС) та багатосторонніх програмах з розробки озброєнь і технологій подвійного використання.

5. Створення сприятливого інвестиційного клімату для залучення іноземних інвестицій через захист прав інвесторів, податкові пільги та створення спеціальних економічних зон.

6. Розвиток державно-приватного партнерства із залученням приватного сектору до міжнародних проєктів та підтримкою експортної діяльності українських компаній.

7. Інформаційна підтримка через формування позитивного іміджу України як надійного партнера та проведення міжнародних виставок і конференцій.

Реалізація цих рекомендацій сприятиме підвищенню ефективності міжнародного співробітництва України у ОПК, забезпечить доступ до сучасних технологій та сприятиме зміцненню національної безпеки та обороноздатності держави.

Висновки. Розвиток ВТС України з іноземними партнерами в умовах глобальних трансформацій безпекового середовища є стратегічно важливим напрямом зміцнення національної безпеки та обороноздатності держави. Проведений аналіз свідчить про суттєву активізацію міжнародної співпраці у сфері виробництва озброєнь після початку повномасштабного російського вторгнення, що проявляється у створенні спільних підприємств, налагодженні ліцензійного виробництва та трансфері технологій. Пріоритетними напрямками подальшого розвитку ВТС є: поглиблення політичного діалогу з країнами-

партнерами, розширення договірно-правової бази, оптимізація процедур експортного контролю, активізація участі в міжнародних організаціях та програмах, створення сприятливого інвестиційного клімату, розвиток державно-приватного партнерства та інформаційна підтримка співробітництва. Комплексна реалізація запропонованих рекомендацій сприятиме гармонійній інтеграції України

до глобальних виробничих мереж оборонної продукції, забезпечить доступ до сучасних технологій та створить додаткові можливості для економічного зростання. Перспективними напрямками подальших досліджень є оцінка ефективності різних форм ВТС та розробка секторальних стратегій інтеграції України до європейського оборонно-промислового простору в умовах післявоєнного відновлення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Васильєва Н., Джигора О., Дергалюк М. Економічні аспекти військово-технічного співробітництва: оцінка ефективності та перспектив розвитку. *Економіка та суспільство*. 2024. № 69. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-69-142>.
2. Джус О. Міжнародне військове партнерство як засіб забезпечення воєнної безпеки України. *European Political and Law Discourse*. 2018. Vol.5, Is. 2. С. 54–61.
3. Кудирко Л., Ватах Ю. Стратегічне партнерство України та Туреччини у військово-торговельній сфері. *Економічний простір*. 2024. № 191, С. 185–192. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/191-30>.
4. Лухтан А. І. Міжнародне військове співробітництво України: історико-теоретичний аспект. *Військово-науковий вісник*. 2017. № 27. С. 125–134.
5. Романюк Н. Військово-технічне співробітництво України та Канади. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*. 2018. № 2. С. 137–146. DOI: <https://doi.org/10.29038/2524-2679-2018-02-137-146>.
6. Шемаєв В., Толок П., Онофрійчук А. Міжнародне військово-технічне співробітництво в умовах збройної агресії та пріоритети розвитку оборонної промисловості України. *Міжнародна економічна політика*. 2023. № 38. С. 103–116. DOI: <https://doi.org/10.33111/iep.2023.38.05>.
7. A snapshot of 'Ramstein' in figures: 25 meetings and over \$145 billion in aid to Ukraine. Ministry of Defence of Ukraine. URL: <https://mod.gov.ua/en/news/a-snapshot-of-ramstein-in-figures-25-meetings-and-over-145-billion-in-aid-to-ukraine/> (дата звернення: 03.02.2025).
8. Arsenal of Democracy: Integrating Ukraine Into the West's Defense Industrial Base. *Carnegie Endowment for International Peace*. 2023, December. URL: <https://carnegieendowment.org/research/2023/12/arsenal-of-democracy-integrating-ukraine-into-the-west-s-defense-industrial-base?center=china> (дата звернення: 03.02.2025).
9. Doing Business in Ukraine: The Future of Ukraine's Defense Industrial Base. CSIS. n.d. URL: <https://www.csis.org/events/doing-business-ukraine-future-ukraines-defense-industrial-base> (дата звернення: 03.02.2025).
10. Global defense revenues grew in 2023 amid Ukraine, Middle East conflicts: SIPRI report. *Breaking Defense*. 2024. URL: <https://breakingdefense.com/2024/12/global-defense-revenues-grew-in-2023-amid-ukraine-middle-east-conflicts-sipri-report/> (дата звернення: 03.02.2025).
11. How Ukraine Rebuilt Its Military Acquisition System Around Commercial Technology. CSIS. n.d. URL: <https://www.csis.org/analysis/how-ukraine-rebuilt-its-military-acquisition-system-around-commercial-technology> (дата звернення: 03.02.2025).
12. Ukraine Aspires to Become Arsenal to the West. *The Jamestown Foundation*. n.d. URL: <https://jamestown.org/program/ukraine-aspires-to-become-arsenal-to-the-west/> (дата звернення: 03.02.2025).
13. Ukraine Attracts More Western Defense Collaboration. *The Defense Post*. 2024, October 9. URL: <https://thedefensepost.com/2024/10/09/ukraine-western-defense-collaboration/> (дата звернення: 03.02.2025).
14. Ukraine's Defense Industry Evolution: A Gateway for Innovative Cooperation? *UkraineWorld*. n.d. URL: <https://ukraineworld.org/en/articles/stories/ukraines-defense-industry> (дата звернення: 03.02.2025).
15. Ukraine's innovative defense industry can play a key role in Western security. *Atlantic Council*. n.d. URL: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/ukraines-innovative-defense-industry-can-play-a-key-role-in-western-security/> (дата звернення: 03.02.2025).
16. Ukrainian Defence Industry revenues up by 50% compared to last year. *Ukrainska Pravda*. 2024, October 9. URL: <https://www.pravda.com.ua/eng/news/2024/10/9/7478872/> (дата звернення: 03.02.2025).
17. We need to prevent Ukraine from becoming an arms hub. *Stop Wapenhandel*. n.d. URL: <https://stopwapenhandel.org/we-should-prevent-that-ukraine-becomes-an-arms-hub/> (дата звернення: 03.02.2025).

REFERENCES:

1. Vasyliieva, N., Dzhyhora, O., & Derhaliuk, M. (2024). Ekonomichni aspekty viiskovo-tekhnichnoho spivrobitnytstva: otsinka efektyvnosti ta perspektyv rozvytku [Economic aspects of military-technical cooperation: evaluation of efficiency and development prospects]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*, (69). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-69-142>
2. Dzhus, O. (2018). Mizhnarodne viiskove partnerstvo yak zasib zabezpechennia voiennoi bezpeky Ukrainy [International military partnership as a means of ensuring Ukraine's military security]. *European Political and Law Discourse*, 5(2), 54–61.
3. Kudyrko, L., & Vatakh, Yu. (2024). Stratehichne partnerstvo Ukrainy ta Turechchyny u viiskovo-torhovel'ni sferi [Strategic partnership between Ukraine and Turkey in the military-trade sphere]. *Ekonomichniy prostir – Economic Scope*, (191), 185–192. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/191-30>
4. Lukhtan, A. I. (2017). Mizhnarodne viiskove spivrobitnytstvo Ukrainy: istoryko-teoretychnyi aspekt [International military cooperation of Ukraine: historical and theoretical aspect]. *Viiskovo-naukovy visnyk – Military Science Bulletin*, (27), 125–134.
5. Romaniuk, N. (2018). Viiskovo-tekhnichne spivrobitnytstvo Ukrainy ta Kanady [Military-technical cooperation between Ukraine and Canada]. *Mizhnarodni vidnosyny, suspilni komunikatsii ta rehionalni studii – International Relations, Social Communications and Regional Studies*, (2), 137–146. <https://doi.org/10.29038/2524-2679-2018-02-137-146>
6. Shemaiev, V., Tolok, P., & Onofriichuk, A. (2023). Mizhnarodne viiskovo-tekhnichne spivrobitnytstvo v umovakh zbroinoi ahresii ta priorytety rozvytku oboronoï promyslovosti Ukrainy [International military-technical cooperation in the conditions of armed aggression and priorities for the development of the defense industry of Ukraine]. *Mizhnarodna ekonomichna polityka – International Economic Policy*, (38), 103–116. <https://doi.org/10.33111/iep.2023.38.05>
7. A snapshot of 'Ramstein' in figures: 25 meetings and over \$145 billion in aid to Ukraine. (n.d.). *Ministry of Defence of Ukraine*. Available at: <https://mod.gov.ua/en/news/a-snapshot-of-ramstein-in-figures-25-meetings-and-over-145-billion-in-aid-to-ukraine/> (accessed February 3, 2025).
8. Arsenal of Democracy: Integrating Ukraine Into the West's Defense Industrial Base. (2023, December). *Carnegie Endowment for International Peace*. Available at: <https://carnegieendowment.org/research/2023/12/arsenal-of-democracy-integrating-ukraine-into-the-wests-defense-industrial-base?center=china> (accessed February 3, 2025).
9. Doing Business in Ukraine: The Future of Ukraine's Defense Industrial Base. (n.d.). *CSIS*. Available at: <https://www.csis.org/events/doing-business-ukraine-future-ukraines-defense-industrial-base> (accessed February 3, 2025).
10. Global defense revenues grew in 2023 amid Ukraine, Middle East conflicts: SIPRI report. (2024). *Breaking Defense*. Available at: <https://breakingdefense.com/2024/12/global-defense-revenues-grew-in-2023-amid-ukraine-middle-east-conflicts-sipri-report/> (accessed February 3, 2025).
11. How Ukraine Rebuilt Its Military Acquisition System Around Commercial Technology. (n.d.). *CSIS*. Available at: <https://www.csis.org/analysis/how-ukraine-rebuilt-its-military-acquisition-system-around-commercial-technology> (accessed February 3, 2025).
12. Ukraine Aspires to Become Arsenal to the West. (n.d.). *The Jamestown Foundation*. Available at: <https://jamestown.org/program/ukraine-aspires-to-become-arsenal-to-the-west/> (accessed February 3, 2025).
13. Ukraine Attracts More Western Defense Collaboration. (2024, October 9). *The Defense Post*. Available at: <https://thedefensepost.com/2024/10/09/ukraine-western-defense-collaboration/> (accessed February 3, 2025).
14. Ukraine's Defense Industry Evolution: A Gateway for Innovative Cooperation? (n.d.). *UkraineWorld*. Available at: <https://ukraineworld.org/en/articles/stories/ukraines-defense-industry> (accessed February 3, 2025).
15. Ukraine's innovative defense industry can play a key role in Western security. (n.d.). *Atlantic Council*. Available at: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/ukraines-innovative-defense-industry-can-play-a-key-role-in-western-security/> (accessed February 3, 2025).
16. Ukrainian Defence Industry revenues up by 50% compared to last year. (2024, October 9). *Ukrainska Pravda*. Available at: <https://www.pravda.com.ua/eng/news/2024/10/9/7478872/> (accessed February 3, 2025).
17. We need to prevent Ukraine from becoming an arms hub. (n.d.). *Stop Wapenhandel*. Available at: <https://stopwapenhandel.org/we-should-prevent-that-ukraine-becomes-an-arms-hub/> (accessed February 3, 2025).